

آموزش احکام

ویژه اولیاء و دانش آموزان

پایه هفتم

احکام نماز و ادائیگی

۱- نیت	} ۱- رکنی	} واجبات نماز ۱۸۲
۲- تکبیرة الاحرام		
۳- قیام موقع تکبیرة الاحرام برای کسانی که قادر به ایستادن هستند.		
۴- قیام متصل به رکوع		
۵- رکوع		
۶- دو سجده در یک رکعت		
۱- قرائت	} ۲- غیر رکنی	
۲- ذکر رکوع و سجود		
۳- تشهد		
۴- سلام		
۵- ترتیب		
۶- موالات		
۱- هنگام قرائت	} ۷- قیام	
۲- بعد از رکوع		
۸- طمأنینه (آرامش بدن) هنگام ذکر واجب		

احکام نیت و ادائیگی

- ۲ نکته در مورد نیت
- ۱- آنرا برای خدا به جا آورد (نیت قربة الی الله باشد) ^{۱۸۳}
  - ۲- از آغاز تا پایان نماز بداند چه نمازی می خواند. ^{۱۸۴}

- موارد جواز عدول* نیت ^{۱۸۵}
- ۱- عصر به ظهر (بفهمد نماز ظهر را نخوانده یا باطل خوانده)
  - ۲- قضای عصر به قضای ظهر
  - ۳- عشا به مغرب
  - ۴- قضای عشا به قضای مغرب
  - ۵- از ادا به قضا به شرطی که وقت ادا وسعت دارد.
  - ۶- از شکسته به تمام در مکان تخییر (مثل مسجد الحرام)

- ۱- آیت الله وحید: اگر از اول قصد عدول نداشته باشد اشکال ندارد (یعنی در وسط نماز تصمیم به فرادا کردن نماز بگیرد)
- ۷- از جماعت به فرادا

- ۲- آیت الله سیستانی و آیت الله مکارم: بدون عذر نمی توان از جماعت جدا شد.

- ۳- دیگر مراجع: اشکال ندارد.

* برگرداندن

احکام نمازگزار

۱۸۶ واجب رکنی ← تکبیرة الاحرام : تکبیری که با گفتن آن بسیاری از کارها بر نمازگزار حرام می شود.

۱- به عربی صحیح گفته شود. ۱۸۷

۲- هنگام گفتن تکبیر بدن آرام باشد. ۱۸۸

۳- خودش صدای تکبیرش را بشنود. ۱۸۹

۴- در حال ایستاده بگوید. ۱۹۰

۵- بنا بر احتیاط واجب (آیت الله سیستانی : بنا بر احتیاط مستحب) آنرا به چیزی که

پیش از آن می خوانده ، وصل نکند. ۱۹۱

۱- آیت الله سیستانی و آیت الله زنجانی : بهتر است

حرف راء را ضمه بدهد.

۲- آیت الله مکارم: بنا بر احتیاط واجب حرف راء را ضمه بدهد.

۳- دیگر مراجع : باید حرف راء را ضمه بدهد.

۶- اگر می خواهد تکبیرة الاحرام را

به چیزی که بعد از آن است بچسباند

۱۹۲

شرایط
تکبیره
الاحرام

احکام نماز

- ۱۹۳ قیام
- ۱ - رکنی } ۱ - قیام هنگام تکبیرة الاحرام (مکرم : واجب است ولی رکن نیست)
 ۲ - قیام متصل به رکوع (از قیام به رکوع رفتن)
- ۲ - غیر رکنی } ۱ - قیام در هنگام قرائت
 ۲ - قیام بعد از رکوع

- ۱۹۴
- ۱ - آیت الله خامنه ای: باید هر دو پا روی زمین باشد.
 ۱ - موقع ایستادن } ۲ - آیت الله زنجانی : مستحب است هر دو پا روی زمین باشد.
 ۳ - دیگر مراجع: بنابر احتیاط واجب هر دو پا روی زمین باشد.
- واجبات قیام
- (لازم نیست سنگینی بدن روی هر دو پا باشد و اگر روی یک پا هم باشد اشکال ندارد)
 ۲ - پاها را خیلی گشاد نگذارد که ایستادن معمولی نباشد مگر در موارد اضطرار ۱۹۵
 ۳ - راست ایستادن جز در موارد اضطرار ۱۹۶
 ۴ - آرامش بدن مگر در حال اضطرار (آیت الله سیستانی: بنابر احتیاط بدن را حرکت ندهد)
 ۵ - استقلال و تکیه نکردن به چیزی مگر در حال اضطرار
 (آیت الله زنجانی و آیت الله وحید: بنابر احتیاط به جایی تکیه نکند.)

احکام نمداری

۱- در نماز صبح و مغرب و عشاء مردان باید بلند بخوانند (جوهر صدا بیرون بیاید) ^{۱۹۹}

۱- اگر نامحرمی نیست: می تواند حمد و سوره را بلند یا آهسته بخواند.

۱- آیت الله زنجانی و آیت الله مکارم: مستحب است که آهسته بخواند.

۲- آیت الله سیستانی و آیت الله وحید: در صورتی که شنوایی بر زن حرام باشد مثلاً به نرمی و با صدای ظریف بخواند جایز نیست بلند بخواند و اگر خواند (آیت الله سیستانی) نمازش باطل است.

۳- دیگر مراجع: بنا بر احتیاط واجب باید آهسته بخواند.

۲- زن در نماز

صبح، مغرب و عشا

۲۰۰

۲- اگر نامحرمی هست

احکام
حمد و
سوره
در نماز

۳- کسی که حمد و سوره را حفظ نیست می تواند از روی قرآن بخواند. ^{۲۰۱}

۴- اگر هر دو یا یکی از آنها را فراموش کند و بعد از رسیدن به رکوع یادش بیاید نمازش

صحیح است. ^{۲۰۲}

احکام نهودادری

- ۱- اگر در نماز جماعت خواندن سوره مانع درک رکوع امام می شود نباید بخواند. ۲۰۳
- ۲- بسم الله جزئی از سوره است و باید گفته شود. ۲۰۴
- ۳- اگر در کار مهمی عجله دارد می تواند سوره را نخواند. ۲۰۵
- ۴- خواندن سوره های بزرگ اگر باعث گذشتن وقت می شود ، جایز نیست ولی در وسعت وقت ، موالات را به هم نمی زند. ۲۰۶
- ۵- خواندن سوره هایی که سجده واجب دارند در نماز واجب ، جایز نیست ولی در نماز مستحب اشکال ندارد. ۲۰۷
- ۶- قبل از گفتن بسم الله سوره را تعیین کند. ۲۰۸
- ۷- هر سوره را اگر تا نصف بخواند نمی تواند رها کند و سوره ی دیگر بخواند. ۲۰۹
- ۸- اگر سوره کافرون یا توحید را شروع کند نمی تواند رها کند. ۲۱۰
- ۹- در روز جمعه اگر شروع به خواندن سوره ی منافقون و جمعه کرد ، نمی تواند عدول کند. ۲۱۱
- ۱۰- اگر وقت نماز تنگ است یا انسان ناچار شود سوره را نخواند مثل اینکه دزد یا درنده به او صدمه می زند نباید سوره بخواند. ۲۱۲

احکام
سوره
در نماز

احکام نماز و دعا

- ۱ - به جای تسبیحات می تواند سوره ی حمد بخواند. ^{۲۱۳}
- ۲ - یک مرتبه خواندن تسبیحات کافی است. گرچه احتیاط مستحب است که سه بار بخواند.
- ۳ - در تنگی وقت باید یک مرتبه تسبیحات را بگوید. ^{۲۱۵}
- ۴ - بر مرد و زن واجب است که در رکعت سوم و چهارم حمد یا تسبیحات را آهسته بخوانند و بنا بر احتیاط بسم الله آنرا هم آهسته بگوید (آیت الله سیستانی: واجب نیست بسم الله آنرا هم آهسته بگوید ولی اگر ماموم است بنا بر احتیاط آهسته بگوید.)
- ۵ - اگر در ۲ رکعت آخر به گمان اینکه در رکعت اول است حمد بخواند نمازش صحیح است. ^{۲۱۷}

احکام
تسبیحات
اربعه

احکام نیت و ادائیگی

- ۱- خم شدن به قصد رکوع باشد. ۲۱۸
- ۲- خم شدن به اندازه ای باشد که بتواند دست را به زانو بگذارد. ۲۱۹
- ۳- هر ذکری در رکوع گفته شود کافی است ولی احتیاط واجب آن است که از سه مرتبه سبحان الله یا یک مرتبه سبحان ربی العظیم و بحمده کمتر نباشد. ۲۲۰
- ۴- ذکر رکوع باید به عربی صحیح خوانده شود. ۲۲۱
- ۵- در رکوع باید به تعداد ذکر واجب، بدن آرام باشد. ۲۲۲
- ۶- بعد از تمام شدن ذکر رکوع باید راست بایستد. ۲۲۳
- ۷- طمأنینه لازم است (بعد از ایستادن باید بدن آرام شود و بعد به سجده رود) ۲۲۴
- ۸- زیاد شدن رکوع در نماز جماعت به خاطر متابعت از امام، در صورتیکه رکوع سهوی باشد نماز را باطل نمی کند. ۲۲۵

واجبات
رکوع

احکام نماز

- ۱ - گذاردن
هفت موضع
بر زمین
۲۲۶
- ۱ - پیشانی به اندازه یک درهم
نکته: چیزی زیر پیشانی مانع رسیدنش به زمین نشود.
۲ و ۳ - کف دو دست
۴ و ۵ - دو سر زانو
۶ و ۷ - دو سر انگشت بزرگ پا (اگر انگشتان دیگر هم روی زمین باشد اشکال ندارد)
آیت الله سیستانی و آیت الله وحید: گذاشتن ظاهر ناخن (پشت آن) هم کفایت می کند.
- ۲ - در سجده هر ذکر بگوید کافی است ولی: آیت الله زنجانی و آیت الله وحید (دیگر مراجع بنا بر احتیاط)
واجب است ذکر به تعداد سه مرتبه سبحان الله یا یک مرتبه سبحان ربی الاعلی و بحمده باشد.
- ۳ - طمأنینه: آرام گرفتن بدن هنگام گفتن ذکر سجده ۲۲۸
۴ - نشستن پس از سجده ۲۲۹
۵ - آرامش بدن در حال نشستن بعد از سجده اول ۲۳۰

واجبات
سجده

احکام نهم و دهم

- ۶- هنگام گفتن ذکر سجده تمام هفت عضو روی زمین باشد. ۲۳۱
- ۷- مساوی بودن محل سجده و جای زانوها و سر انگشتان مگر به اندازه چهار انگشت بسته ۲۳۲
- ۸- پاک بودن جایی که پیشانی را روی آن می گذارند. ۲۳۳
- ۹- بین پیشانی و آنچه بر آن سجده می کند چیزی مانع نباشد. ۲۳۴
- ۱۰- ذکر سجده را به عربی صحیح قرائت کند. ۲۳۵
- ۱۱- رعایت ترتیب و موالات ۲۳۶
- ۱۲- بر چیزی سجده کند که سجده بر آن صحیح باشد. ۲۳۷

ادامه
واجبات
سجده

- ۱- بر زمین : غیر از معادن عقیق و فیروزه
- ۲- آنچه از زمین می روید به شرط آن که خوراکی و پوشاکی انسان نباشد. ۲۳۹

بر چه چیزی سجده
صحیح است؟

احکام نهمودادی

۱- از دو رکعت بود: قضای هر کدام را به همراه دو سجده ی سهو بعد از نماز انجام دهد.

۲- از یک رکعت بود: نمازش باطل است.

۱- دو سجده

اگر سجده
فراموش
شود
۲۴۰

۱- به حد رکوع رکعت بعد نرسیده: برگردد و انجام دهد (به نظر بعضی از مراجع سجده ی سهو هم انجام دهد)

۲- یک سجده

۲- بعد از رسیدن به رکوع فهمیده: قضایش را به همراه سجده ی سهو بعد از نماز به جا آورد.

احکام نماز و دعا

- ۱- وقت وسعت دارد : نماز را بشکند و مهر تهیه کند.
- ۱- لباسی که از پنبه یا کتان است
- ۲- وقت تنگ است به ترتیب اولویت بر اینها سجده کند
- ۲- هر لباسی اگر نبود
- ۳- پشت دست
- ۴- سنگهای معدنی مثل عقیق
- اگر مهر نماز گزار گم شود ۲۴۱

(آیت الله سیستانی: در وسعت وقت اگر مراتبی را که گفته شد رعایت کند نمازش صحیح است.)

- ۱- گفتن شهادتین : اَشْهَدُ أَنْ ...
- ۲- صلوات بر محمد و آلش (گفتن وَ عَجَّلْ فَرَجَهُمْ اگر به قصد دعا باشد اشکال ندارد)
- ۳- نشستن به اندازه ذکر تشهد
- ۴- طمأنینه و آرامش بدن موقع ذکر
- ۵- ترتیب اذکار را رعایت کند.
- ۶- موالات در اذکار
- ۷- خواندن تشهد با قرائت صحیح عربی
- واجبات تشهد ۲۴۲

احکام نهودادری

۱- قبل از رکوع یادش بیاید باید بنشینند و تشهد را بخوانند و دوباره بایستند و نماز را ادامه دهد

(آیت الله وحید: بنا بر احتیاط واجب بعد از نماز برای ایستادن بیجا دو سجده سهو به جا آورد.)

۲- در رکوع یا بعد از رکوع متوجه شود: نماز را تمام کند و بعد از سلام نماز تشهد را قضا کند و بنا بر احتیاط واجب دو سجده سهو به جا آورد.

(آیت الله زنجانی، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم و آیت الله وحید: دو سجده سهو به جا آورد.)

اگر تشهد
فراموش
شود
۲۴۳

۱- در قضا ی تشهد، سلام لازم نیست.

۲- شرایط نماز (پاک بودن) را دارا باشد.

۳- بین آن و نماز فاصله نیفتد.

۴- قضای تشهد بر سجده سهو مقدم است.

احکام تشهد
قضا شده
۲۴۴

احکام نیت و ادائیگی

- ۱ - بنا بر احتیاط واجب در قنوت باید دستها را بالا آورد.
- ۲ - دعا کردن برای چیز حرام در قنوت جایز نیست.
- ۳ - در قنوت هر ذکر ی بگوید اگر چه یک صلوات باشد کافی است.
- ۴ - به غیر از نماز جماعت مستحب است قنوت را بلند بخواند.
- احکام قنوت ^{۲۴۵}

- ۱ - قبل از رسیدن به رکوع متوجه شود ، بایستد و بخواند.
- ۲ - در رکوع متوجه شود مستحب است بعد از رکوع قضا نماید.
- ۳ - در سجده یادش بیاید مستحب است بعد از نماز ، قضا کند.
- اگر قنوت سهواً فراموش شود ^{۲۴۶}

احکام نماز و اداری

سلام واجب ۲۴۷

۱- السلام علینا وعلی
عبداللہ الصالحین

۱- آیت الله زنجانی، آیت الله نوری و آیت الله وحید: این سلام به تنهایی کفایت می کند.
۲- آیت الله سیستانی و آیت الله مکارم: اگر این سلام را بگویند، السلام علیکم و رحمه الله و برکاته را هم بر احتیاط واجب باید بگویند.

۲- السلام علیکم و رحمه الله و برکاته

به نظر همه ی مراجع ، این سلام به تنهایی کفایت می کند.

اگر سلام نماز را فراموش کند

۱- و موقعی یادش بیاید که صورت نماز به هم نخورده و کاری هم که عمدی و سهوی آن نماز را باطل می کند مثل پشت به قبله کردن انجام نداده : باید سلام را بگویند و نمازش صحیح است. ۲۴۸

۱- و قبل از آن } ۱- آیت الله وحید: بنا بر احتیاط، نمازش باطل است.
مبطلی انجام نداده } ۲- دیگر مراجع : نمازش صحیح است.

۲- و موقعی یادش بیاید که صورت نماز به هم خورده است } ۲- و قبل از آن مبطلی باطل است.
انجام داده است } ۱- آیت الله نوری و آیت الله وحید : نمازش صحیح است.
۲- آیت الله مکارم: بنا بر احتیاط اعاده کند.
۳- دیگر مراجع : نمازش صحیح است.

۲۴۹

احکام نماز و ادب

۱. احکام حرام مساجد

احکام مسجد (۱)

۱. نجس کردن مسجد.
۲. زینت کردن مسجد به طلا در صورتی که اسراف محسوب شود.
۳. انجام کارهایی که خلاف شأن و حرمت مسجد است.
۴. داخل شدن کفار به مسجد.
۵. خراب کردن مسجد.
۶. بر خلاف کیفیت وقف مسجد عمل کردن.

احکام حرام مساجد

۱. نجس کردن مسجد

نجس کردن زمین و سقف و دیوار و بام مسجد حرام است، و اگر نجس شد واجب است فوراً آن را تطهیر کنند.

(اجوبة الاستفتاءات، س ۴۱۶ و استفتا از دفتر معظم له، باب نماز، م ۲۱۱)

توجه

□ مسجدی که غصب و خراب و متروک شده و به جای آن بنای دیگری ساخته شده یا به خاطر متروک ماندن، آثار مسجدی از آن محو شده و امیدی هم به دوباره سازی آن نیست، مثل این که آن آبادی تغییر جا یافته باشد، نجس کردن آن حرام نیست، گر چه احتیاط (مستحب) آن است که نجس نکنند.

(استفتا از دفتر معظم له، باب نماز، م ۲۱۲)

احکام نموداری

۱. احکام حرام مساجد

احکام مسجد (۲)

۲. زینت کردن مسجد به طلا در صورتی که اسراف محسوب شود

زینت کردن مسجد به طلا اگر اسراف محسوب شود حرام است، و در غیر آن صورت هم مکروه

۳. انجام کارهایی که خلاف شأن و حرمت مسجد است

مراعات شأن و منزلت و جایگاه مسجد واجب است، و از کارهایی که با شأن و منزلت مسجد منافات دارد باید پرهیز شود، بنابر این:

۱. مسجد جای ورزش و تمرین ورزشی نیست.

۲. اگر پخش موسیقی در مسجد منافی با حرمت آن باشد حرام است، حتی اگر موسیقی غیر مطرب

(اجوبه الاستفتاءات، س ۳۹۳ و ۳۹۷ و ۳۹۹)

باشد.

۴. داخل شدن کفار به مسجد

ورود کفار به مساجد مسلمانان جایز نیست، هر چند برای مشاهده‌ی آثار تاریخی باشد، خواه مسجد الحرام باشد یا سایر مساجد، و خواه ورود آنان هتک و بی حرمتی مسجد شمرده شود یا نه.

(اجوبه الاستفتاءات، س ۴۱۹)

۵. خراب کردن مسجد

خراب کردن تمام مسجد یا قسمتی از آن جایز نیست، مگر در صورت مصلحتی که اهمیت ندادن و بی توجهی به آن ممکن نباشد.

(اجوبه الاستفتاءات، س ۴۰۳ و ۴۱۳)

احکام نموداری

۱. احکام حرام مساجد

احکام مسجد (۳)

توجه

خراب کردن مسجد، آن را از مسجد بودن خارج نمی‌کند، و از این رو آثار شرعی مسجد را خواهد داشت، مگر مسجدی که خراب و متروک شده و به جای آن بنای دیگر ساخته شده یا به خاطر متروک ماندن، آثار مسجدی از آن محو گردیده و امیدی هم به دوباره سازی آن نیست، بنابراین زمینی که جزء قسمت سرپوشیده‌ی مسجد بوده و بر اثر واقع شدن مسجد در مسیر طرح عمرانی شهرداری در خیابان افتاده و قسمتی از آن به علت اضطرار تخریب شده اگر احتمال برگشت آن به حالت اولیه ضعیف باشد آثار شرعی مسجد را ندارد.

(اجوبه الاستفتاءات، س ۴۱۱ و ۴۱۵ و ۴۱۶)

۶. بر خلاف کیفیت وقف مسجد عمل کردن

مخالفت با کیفیت وقف مسجد یا تغییر و تبدیل آن جایز نیست، بنابراین:

(اجوبه الاستفتاءات، س ۳۹۳)

۱. استفاده از صحن یا ایوان مسجد برای رشد فکری، فرهنگی، و نظامی (با آموزشهای نظامی) جوانان، تابع کیفیت وقف صحن مسجد و ایوان آن است، و باید از امام جماعت و هیأت امنای مسجد در این باره نظرخواهی شود. البته حضور جوانان در مساجد و برپایی درس‌های دینی زیر نظر امام جماعت و هیأت امنای آن کار خوب و مطلوبی است.

(اجوبه الاستفتاءات، س ۳۹۴)

۲. تبدیل مسجد به مکانی برای نمایش فیلم‌های سینمایی جایز نیست، ولی نمایش فیلم‌های مذهبی

احکام نموداری

۱. احکام حرام مساجد

احکام مسجد (۴)

و انقلابی دارای محتوای مفید و آموزنده به مناسبت خاصی و بر حسب نیاز و تحت نظارت امام جماعت مسجد اشکال ندارد.

(اجوبه الاستفتاءات، س ۳۹۸)

۳. جواز استفاده از امکانات مسجد، مثل برق و سیستم تهویه در اقامه‌ی مجلس فاتحه برای اموات و امثال آن، منوط به کیفیت وقف و نذر آن امکانات برای مسجد است.

(اجوبه الاستفتاءات، س ۴۰۹)

۴. حفر زمین مسجد برای تأسیس کارگاه و مانند آن جایز نیست، هر چند برای اداره‌ی امور و تأمین مخارج خود مسجد باشد.

(اجوبه الاستفتاءات، س ۴۱۸)

۵. ایجاد موزه یا کتابخانه در گوشه‌ی صحن مسجد، اگر مخالف کیفیت وقف تالار و شبستان و صحن مسجد باشد و یا موجب تغییر ساختمان مسجد گردد جایز نیست. بهتر این است که مکانی در کنار مسجد برای این منظور تهیه شود.

(اجوبه الاستفتاءات، س ۴۱۲)

۶. استفاده‌ی شخصی از آب مساجد، مثل نوشیدن، درست کردن چای و مانند آن، در صورتی که ندانیم آب آن برای خصوص وضوگرفتن نمازگزاران وقف شده است و عرف رایج در محله‌ی مسجد، این باشد که همسایه‌ها و عبورکنندگان هم از آب آن استفاده می‌کنند اشکال ندارد، هر چند احتیاط در این مورد مطلوب است. همچنین اگر مسجد در مجاورت قبرستان باشد، استفاده از آب مسجد برای پاشیدن روی قبرهایی که خارج از آن قرار دارد، در صورتی که امر رایجی باشد و کسی به آن اعتراض نکند و دلیلی هم بر وقف آن آب برای خصوص وضو و تطهیر نباشد اشکال ندارد.

احکام نموداری

۱. احکام حرام مساجد

احکام مسجد (۵)

۷. هرگاه در قسمت سر پوشیده‌ی مسجد به خاطر عدم آگاهی از احکام شرعی مسجد، اتاقهایی ساخته شود، واجب است با خراب کردن اتاق‌ها، قسمت سرپوشیده را به حالت قبل برگردانند. همچنین اگر در محلی که قبلاً مسجد بوده بر اثر جهل به مسأله اتاقی برای تهیه‌ی چای و مانند آن ساخته شود، واجب است آن مکان به حالت مسجد بودن خود برگردد. (اجوبه الاستفتاءات، س ۴۰۲ و ۴۱۰)
۸. کندن چند درخت از صحن مسجد، اگر تغییر و تبدیل وقف شمرده نشود اشکال ندارد.

(اجوبه الاستفتاءات، س ۴۱۴)

۹. دفن میت در مسجد جایز نیست، و وصیت میت مبنی بر این که مرا در فلان مسجد دفن کنید اعتباری ندارد، مگر هنگام اجرای صیغه‌ی وقف، دفن میت استثنا شده باشد. (اجوبه الاستفتاءات، س ۴۰۷)
۱۰. ایجاد مزاحمت برای نمازگزاران در مسجد جایز نیست، بنابراین تعلیم قرآن و احکام و آموزش اخلاق اسلامی و تمرین سرود های انقلابی در مسجد در صورتی اشکال ندارد که مزاحمت برای نماز گزاران نداشته باشد.

(اجوبه الاستفتاءات، س ۳۹۷ و ۴۰۲)

۱. عنوان مسجد نداشته باشد.	} ۱۱. زیر زمین مسجد را با سه شرط می‌توان اجاره داد
۲. جزو تأسیساتی نباشد که مسجد به آن نیاز دارد.	
۳. وقف آن وقف انتفاع نباشد (وقف منفعت باشد).	

احکام نماز و اداری

۲. احکام مستحب مساجد

احکام مسجد (۶)

۱. تمیز و آباد کردن مسجد.
  ۲. خوشبو کردن و پوشیدن لباس پاکیزه و نیکو برای رفتن به مسجد.
  ۳. مراقبت کردن کفش یا پا برای این که به نجاست یا کثافتی آلوده نباشد.
  ۴. زودتر از همه به مسجد رفتن و پس از دیگران از مسجد خارج شدن.
  ۵. هنگام ورود به مسجد و خروج از آن، زبان ذاکر و قلب خاشع داشتن.
  ۶. چون وارد مسجد شد، دو رکعت نماز به قصد تحیت مسجد بگذارد.
- احکام مستحب مساجد

(استفتا از دفتر معظم له، باب نماز، م ۲۱۴)

چند نکته در ارتباط با احکام مسجد

- خوابیدن در مسجد کراهت دارد.
- فضیلت خواندن نماز در مسجد، مختص مردان نیست و شامل زنان نیز می‌شود. (اجوبه الاستفتاءات، س ۳۹۱)
- ترک نماز در مسجد محله برای خواندن نماز جماعت در مسجد دیگر به خصوص اگر مسجد جامع شهر باشد، اشکال ندارد. (اجوبه الاستفتاءات، س ۳۸۹)

احکام نماز و ادا

- شرایط امام
جماعت^{۶۶}
- ۱ - بالغ باشد.
  - ۲ - عاقل باشد.
  - ۳ - شیعه ۱۲ امامی باشد.
  - ۴ - حلال زاده باشد.
  - ۵ - عادل باشد.
  - ۶ - برای مأمومینِ مرد ، باید امام جماعت مرد باشد.
  - ۷ - در صورتی زن می تواند امام جماعت باشد که مأمومین او همگی زن باشند (شرایط آن در صفحات بعد می آید)

- ۲ نکته
- ۱ - دانستن اسم امام جماعت یا دیدن صورت وی لازم نیست.
  - ۲ - همین که امام معین و عدالت او محرز باشد کافی است پس اگر بگوید اقتدا می کنم به امام حاضر ، نمازش صحیح است.^{۶۷}

احکام نموداری

- ۱ - شهادت دو نفر انسان عادل
- ۲ - معروف بودن به عدالت به شرطی که اطمینان آور باشد.
- ۳ - حُسن ظاهر (یعنی در مدتی که با او رفت و آمد داشته است کاری که خلاف شرع باشد از او مشاهده نکرده است که در این صورت اگر گمان به عدالت حاصل شود می تواند به او اقتدا کند)
- ۴ - در صورتی که از اقتدای عده ای مسئله دان و اهل عمل به احکام شرعیه به عدالت امام جماعت اطمینان پیدا کند کافی است.

راههای
احراز
عدالت امام
جماعت^{۶۸}

(آیت الله سیستانی: علاوه بر احراز عدالت باید صحت قرائت امام جماعت نیز قبل از اقتدا احراز شود البته این احراز می تواند به سبب اقتداء مؤمنینی که اهل رعایت مسائل شرعی می باشند حاصل شود)^{۶۹}

احکام نماز و ادائیگی

۱ - بین امام و مأموم حائل نباشد.

(آیت الله سیستانی: مراد از حائل چیزی است که آنها را از هم جدا کند خواه مانع از دیدن شود مانند پرده و دیوار و امثال اینها و خواه مانع نشود مانند شیشه.)

شرایط
نماز
جماعت

۲ مسأله: ۱ - اگر به واسطه درازی صف اول کسانی که دو طرف صف ایستاده اند امام را نبینند می توانند اقتدا کنند و نیز اگر به واسطه ی درازی یکی از صف های دیگر کسانی که دو طرف آن ایستاده اند صف جلوی خود را نبینند می توانند اقتدا نمایند. ^{۷۲}

۲ - اگر صف های جماعت تا درب مسجد
برسد کسی که مقابل درب ، پشت صف
ایستاده ، نمازش صحیح است و نیز کسانی
که پشت سر او اقتدا می کنند صحیح
می باشد ولی نماز کسانی که دو طرف او
ایستاده اند و صف جلو را نمی بینند ^{۷۳}

۱- آیت الله خامنه ای: باطل است.
۲- آیت الله زنجانی: بنا بر احتیاط صحیح نیست.
۳- دیگر مراجع: صحیح است.

احکام نهوداداری

۱ - بین امام و مأوم حائل نباشد.

۱ - و کسی پشت سر او اقتدا نکرده باشد کسانی که دو طرف محراب ایستاده اند و به واسطه ی دیوار محراب امام را نمی بینند نمی توانند اقتدا کنند.

مسأله : اگر امام
در محراب باشد ^{۷۳}

شرایط
نماز
جماعت

۲ - و کسی پشت سر او اقتدا کرده باشد اقتدا کردن کسانی که دو طرف او ایستاده اند و به واسطه ی دیوار محراب امام را نمی بینند

۱- آیات عظام وحید و سیستانی: نمازشان باطل است.
۲- آیت الله نوری: اشکال ندارد.
۳- دیگر مراجع: بنا بر احتیاط نمازشان صحیح نیست.

تذکر: آیات عظام سیستانی و وحید: افرادی که در صف اول می ایستند در صورتی نمازشان صحیح است که بتوانند امام را مشاهده کنند و الا نمازشان باطل است گرچه از سمت راست یا چپ به واسطه ی مأومین اتصال هم داشته باشند. ^{۷۴}

احکام نمازگزار

۲ - جای امام از مأوم بلندتر نباشد^{۷۵}

۱- آیت الله وحید: مگر این که کمتر از یک وجب بلندتر باشد.

۲- دیگر مراجع: مگر مقدار خیلی کم و ناچیزی بلندتر باشد.

شرایط
نماز
جماعت

تذکر: اگر جای مأوم بلندتر از جای امام باشد در صورتی که بلندی به مقدار متعارف زمان قدیم باشد مثل آنکه امام در صحن مسجد و مأوم در پشت بام بایستد اشکال ندارد ولی اگر مثل ساختمانهای چند طبقه این زمان باشد جماعت اشکال دارد.^{۷۶}

احکام نماز و اداری

۳ - بین امام و مأموم فاصله نباشد.

مسأله: اگر بین

کسانی که در یک

صف ایستاده اند

بچه ممیز یعنی

بچه ای که خوب

و بد را می فهمد

فاصله شود ^{۷۷}

شرایط
نماز
جماعت

۱- آیت الله مکارم: فاصله شدن یک یا دو نفر که حتی نماز نمی خوانند مانعی ندارد.

۲- آیت الله زنجانی: چنانچه شرایط نماز نماز را رعایت می کند نمازش صحیح است و اگر شک داشته باشند که نماز صحیح است یا نه ، حکم به صحت نماز می شود.

۳- آیت الله وحید: چنانچه ندانند نماز او صحیح است و از جهت مأموم دیگر اتصال به جماعت نباشد بنا بر احتیاط واجب نمی شود اقتدا کرد.

۴- دیگر مراجع : دیگر مراجع چنانچه ندانند نماز او باطل است می توانند اقتدا کنند.

۴ - مأموم نیت جماعت داشته باشد. ^{۷۸}

احکام نماز جماعت

شرایط نماز جماعت

- ۵ - مأموم قبل از برخواستن امام از رکوع او را درک کند اگر چه ذکر امام تمام شده باشد.
- ۱ - به رکوع امام برسد اگر چه ذکر امام تمام شده باشد، نماز جماعت او اگر موقعی صحیح است. ۱- آیت الله زنجانی: بنا بر احتیاط نمازش باطل است.
- ۲ - به رکوع امام نرسد ۲۹
- ۲ - آیت الله سیستانی: می تواند نمازش را فرادا تمام کند و می تواند برای رسیدن به رکعت بعد نماز را قطع کند.
- ۳ - آیت الله مکارم: نمازش را به طور فرادا تمام کند و بنا بر احتیاط اعاده کند.
- ۴ - دیگر مراجع: نمازش به طور فرادا صحیح می باشد و باید آنرا تمام کند.

- ۱ - آیات عظام زنجانی و وحید: نمازش باطل می شود.
- ۲ - آیت الله سیستانی: چنانچه شکش بعد از تمام شدن رکوع باشد جماعتش صحیح است و در غیر اینصورت طبق مساله قبل عمل کند.
- ۳ - به رکوع خود برسد ولی شک کند که رکوع امام را درک کرده یا نه ۸۰
- ۳ - آیت الله مکارم: نمازش را به طور فرادا تمام کند و بنا بر احتیاط اعاده کند.
- ۴ - دیگر مراجع: نمازش به صورت فرادا صحیح است.

احکام نماز و اداری

احکام جماعت

- ۱ - شک امام و مأموم اعتبار ندارد (توضیح آن در صفحه ۸۲ شماره ۴ گذشت) ^{۳۲۵}
- ۲ - مأموم باید غیر از حمد و سوره همه چیز نماز را خودش بخواند ولی اگر رکعت اول یا دوم او رکعت سوم یا چهارم امام باشد باید حمد و سوره را بخواند و چنانچه فرصت نکند حمد را بخواند ، سوره را لازم نیست بخواند. ^{۳۲۶}
- ۳ - نماز امام جماعت ، نماز واجب یا قضای حتمی باشد. ^{۳۲۷}
- ۴ - کسی که حمد و سوره و اذکار دیگر نمازش را به خوبی نمی داند و می تواند بیاموزد - تا موقعی که یاد بگیرد - بنابر احتیاط واجب ، نمازش را به جماعت بخواند. ^{۳۲۸}
- ۵ - خواندن نمازهای نافله با جماعت حرام است. ^{۳۲۹}
- ۶ - عدول از جماعت به فرادا (توضیح آن در صفحه ۶۰ گذشت) ^{۳۳۰}

احکام نموداری

۱- آیت الله سیستانی: همزمان با امام هم می تواند تکبیر بگوید.
 ۲- دیگر مراجع: بنا بر احتیاط واجب تا تکبیر امام تمام نشده نباید تکبیر بگوید.

۳۳۱

۱- تکبیرة الاحرام:

۱- در اقوال

و وظیفه
 مأموم در
 تبعیت از
 امام (در
 نماز
 جماعت)

مسأله: اگر صف جلو آماده تکبیرة الاحرام هستند صف عقب می توانند اقتدا کنند.

۲- مابقی اقوال: عقب و جلو افتادن از امام اشکال ندارد. ۳۳۲

۱- آیات عظام خامنه ای و نوری: نمازش صحیح است.
 ۲- آیات عظام زنجانی، سیستانی و وحید: جماعتش باطل است ولی اگر به وظیفه ی فرادا عمل کند نمازش صحیح است.

۳۳۳

۱- اگر عمداً باشد

۲- در اعمال عقب

و جلو افتادن

۲- اگر سهواً باشد: اشکال ندارد. ۳۳۴

تذکر: این مطلب تفصیل زیادی دارد که در رساله ها آمده است.

احکام نماز و ادای

- ۱- در بین قرائت (حمد و سوره) ^{۳۳۵}
- ۲- در رکوع (مأموم باید رکوع را درک کند) ^{۳۳۶}
- ۳- در بین تسبیحات اربعه (اگر می داند فرصتی برای خواندن حمد دارد) و گرنه بنا بر احتیاط واجب باید صبر کند و در رکوع اقتدا کند. ^{۳۳۷}
- ۴- در قنوت (قنوت را با امام برای تبعیت بخواند) ^{۳۳۸}
- ۵- در تشهد آخر نماز جایز است نیت کند و «الله اکبر» بگوید و بنشیند با امام تشهد بخواند ولی سلام را نگوید و وقتی امام سلام داد بلند شود و نمازش را بخواند. ^{۳۳۹}

مواقعی که اقتدا
کردن به امام
صحیح است

احکام نماز و اداری

۱ - جلوتر از امام نایسند. ^{۳۴۰}

۲ - پائین تر از امام نایستند. ^{۳۴۱}

۳ - فاصله اش با امام یا صف های جلو زیاد نباشد. ^{۳۴۲}

۴ - چیزی مثل پرده یا دیوار مانع نباشد مگر بین زن و مرد البته این حائل به گونه ای نباشد که مکان را به طور کامل از هم جدا کند مثلاً؛ دیوار تا سقف نباشد. ^{۳۴۳}

۵ - حداقل یک نفر از صف جلو را ببیند (تفاوت فتواست) ^{۳۴۴}

۱- آیات عظام زنجانی

و سیستانی: قصد

فرادا کند و نمازش

صحیح است.

دیگر مراجع: نمازش

فرادا می شود و

صحیح است.

۶ - اگر در نماز بین مأموم و امام یا بین مأموم و کسی که مأموم

به واسطه ی او به امام متصل است بیشتر از یک قدم بزرگ فاصله

شود. (آیت الله زنجانی: به اندازه بیشتر از اندام یک انسان)

(آیت الله سیستانی: یک قدم)

شرایط
مکان مأموم
در جماعت

احکام نماز داری

آیا زن
می تواند
امام
جماعت
زنان
دیگر
باشد؟^{۷۰}

۱- آیت الله زنجانی: در غیر نماز میت کراهت دارد و بهتر است در ردیف یکدیگر
بایستند و امام جلوتر از دیگران نایستند.

۲- آیات عظام وحید و سیستانی: جایز است ولی احتیاط واجب است که در ردیف یکدیگر
بایستند و امام جلوتر از دیگران نایستند.

۳- دیگر مراجع: جایز است.

احکام نموداری

نماز جمعه (۱)

۱. حکم نماز جمعه

۱. نماز جمعه که در روزهای جمعه به جای نماز ظهر خوانده می‌شود در عصر حاضر (زمان غیبت امام(عج)) واجب تخییری است، ولی در این زمان که حکومت عدل اسلامی در ایران برپا است احتیاط مستحب آن است که حتی المقدور نماز جمعه ترک نشود.

(اجوبه الاستفتاءات، س ۶۰۶ و ۶۰۹ و استفتا از دفتر معظم له، باب نماز، م ۱۵۷)

توجه

معنای واجب تخییری این است که مکلف در ادای فریضه‌ی واجب ظهر روز جمعه، بین خواندن نماز جمعه یا نماز ظهر مخیر است.

(اجوبه الاستفتاءات، س ۶۰۷)

هر چند نماز جمعه در عصر حاضر واجب تخییری است و حضور در آن واجب نیست، ولی با توجه به فواید و آثار شرکت در آن، سزاوار نیست که مؤمنین خود را از برکات حضور در این نماز به صرف عذرهای واهی محروم سازند.

(اجوبه الاستفتاءات، س ۶۰۶)

شرکت زنان در نماز جمعه اشکال ندارد و دارای ثواب جماعت است.

(اجوبه الاستفتاءات، س ۵۹۵)

خودداری از شرکت در نماز عبادی سیاسی جمعه به صورت دائم، وجه شرعی ندارد و اگر ترک حضور و شرکت نکردن در آن به خاطر اهمیت ندادن به آن باشد شرعاً مذموم است.

(اجوبه الاستفتاءات، س ۶۰۸ و ۶۰۹)

کسی که در نماز جمعه شرکت نکرده است می‌تواند نماز ظهر و عصر را در اول وقت بخواند و واجب نیست صبر کند تا نماز جمعه تمام شود.

(اجوبه الاستفتاءات، س ۶۱۰ و ۶۳۱)

اقامه‌ی نماز جماعت ظهر، همزمان با اقامه‌ی نماز جمعه در مکان دیگری نزدیک محل اقامه‌ی

احکام نماز و اداری

نماز جمعه (۲)

نماز فی نفسه اشکال ندارد و موجب براءت ذمه‌ی مکلف از فریضه‌ی ظهر جمعه می‌شود؛ زیرا در عصر حاضر، نماز جمعه واجب تخییری است، ولی با توجه به این که اقامه‌ی نماز جماعت ظهر در روز جمعه در مکان نزدیک محل اقامه‌ی نماز جمعه باعث تفرقه‌ی صفوف مؤمنین می‌شود و چه بسا در نظر مردم بی‌احترامی و اهانت به امام جمعه و کاشف از بی‌اعتنایی به نماز جمعه است، بنابراین سزاوار است که مؤمنین اقدام به انجام آن نکنند و بلکه در صورتی که مستلزم مفاسد و حرام باشد واجب است از اقامه‌ی آن اجتناب نمایند.

(اجوبه الاستفتاءات، س ۶۱۰)

۲. نماز جمعه مجزی از نماز ظهر است. (به عبارت دیگر نماز جمعه جانشین نماز ظهر جمعه می‌شود).

(اجوبه الاستفتاءات، س ۶۱۱)

(اجوبه الاستفتاءات، س ۶۲۵)

□ نماز جمعه از مأموم مسافر صحیح و مجزی از نماز ظهر است.

۲. شرایط نماز جمعه

۱. به جماعت خواندن.
۲. حداقل پنج نفر بودن، یک نفر امام و چهار نفر مأموم.
۳. رعایت تمام شرایطی که در نماز جماعت معتبر است، مثل اتصال صفوف.
۴. بین دو نماز جمعه، حداقل یک فرسخ فاصله بودن.

شرایط نماز جمعه

۱. به جماعت خواندن: از شرایط صحت نماز جمعه، این است که به صورت جماعت اقامه شود. نماز جمعه به نحو فرادی، هر چند در کنار کسانی که آن را به صورت جماعت بر گزار می‌کنند، صحیح

احکام نماز و اداری

نماز جمعه (۳)

نیست.

۳. رعایت تمام شرایطی که در نماز جماعت معتبر است، مثل اتصال صفوف: تمام شرایطی که در نماز جماعت باید رعایت شود در نماز جمعه هم معتبر است، مانند اتصال صفوف.

توجه

□ امام جمعه باید عادل باشد، از این رو اقتدا به کسی که او را عادل نمی‌داند و یا در عدالت وی شک دارد صحیح نیست و نماز جمعه‌ی او هم صحیح نمی‌باشد، ولی حضور و شرکت در نماز جمعه برای حفظ وحدت اشکال ندارد، و در هر صورت -چه در نماز جمعه شرکت کند یا نکند- حق ندارد دیگران را ترغیب و تشویق به عدم حضور در نماز جمعه نماید.
(اجوبه الاستفتاءات، س ۶۱۶)

۴. بین دو نماز جمعه حداقل یک فرسخ فاصله بودن: فاصله‌ی دو نماز جمعه باید کمتر از یک فرسخ نباشد که اگر در کمتر از یک فرسخ، دو نماز جمعه خوانده شود نماز اولی صحیح و دومی باطل است و در صورتی که مقارن هم اقامه شوند هر دو باطل می‌باشند.
(اجوبه الاستفتاءات، س ۶۲۳)

۳. وقت نماز جمعه

وقت نماز جمعه از اول زوال خورشید (اول ظهر) شروع می‌شود و احتیاطاً (واجب) آن است که آن را از اوایل عرفی وقت نماز ظهر در حدود یکی دو ساعت به تأخیر نیندازند.

احکام نماز و اداری

نماز جمعه (۴)

۴. کیفیت نماز جمعه

۱. نماز جمعه دو رکعت است مانند نماز صبح، ولی دو خطبه دارد که توسط امام جمعه قبل از نماز ایراد می‌شود.

۲. مستحب است قرائت نماز جمعه بلند، و در رکعت اول سوره‌ی جمعه و در رکعت دوم، سوره‌ی منافقون خوانده شود، و همچنین مستحب است خواندن دو قنوت یکی در رکعت اول پیش از رکوع و دیگری در رکعت دوم پس از رکوع.

توجه

□ هرگاه کسی به خطبه‌های نماز جمعه نرسد و در نماز شرکت کند نماز او صحیح است حتی اگر امام را در رکوع رکعت آخر نماز جمعه درک نماید.
(اجوبۃ الاستفتاءات، س ۶۲۹)

□ خطبه‌های نماز جمعه را می‌توانند قبل از ظهر ایراد کنند، گرچه احتیاط (مستحب) آن است که قسمتی از آن در وقت ظهر باشد و احوط (احتیاط بیشتر) آن است که تماماً بعد از دخول وقت ایراد شود.
(اجوبۃ الاستفتاءات، س ۶۲۸ و استفتا از دفتر معظم له، باب نماز، م ۱۶۰)

چند نکته در ارتباط با نماز جمعه

انجام هر گونه کاری که منجر به بروز اختلاف بین مؤمنین و پراکندگی صفوف آنان شود جایز نیست، چه رسد به مثل نماز جمعه که از شعایر اسلامی و از مظاهر وحدت صفوف مسلمانان است.

(اجوبۃ الاستفتاءات، س ۶۲۲)

(اجوبۃ الاستفتاءات، س ۶۱۱)

□ اقتدا در نماز عصر روز جمعه به غیر امام جمعه اشکال ندارد.

□ اقتدا به امام جمعه در نماز جمعه برای خواندن نماز واجب دیگر از نظر صحت، محل اشکال است.

(اجوبۃ الاستفتاءات، س ۶۲۷)

احکام نماز و اداری

شرایط صحت نماز جمعه

- ۱- همه ی شرایطی که در صحت نماز جماعت معتبر است در نماز جمعه هم معتبر است.^{۸۱}
- ۲- زمان شروع دو خطبه
- ۱- آیات عظام خامنه ای و نوری: اگر امام خطبه ها را قبلا شروع کرده و هنگام اذان ظهر به پایان برساند و نماز جمعه را شروع کند صحیح است.
- ۳- آیات عظام سیستانی، مکارم و وحید: بنابر احتیاط واجب خطبه های نماز جمعه باید بعد از زوال خوانده شود در غیر اینصورت اشکال دارد.^{۸۲}

مسأله: جایز نیست امام جمعه خطبه ها را آنقدر طولانی کند که وقت نماز بگذرد در غیر اینصورت باید نماز ظهر را بخواند زیرا نماز جمعه در خارج وقت آن قضا ندارد.^{۸۳}

آیا نماز جمعه کفایت از نماز ظهر می کند؟^{۸۴}

- ۱- آیت الله زنجانی: بنابر احتیاط کفایت نمی کند.
- ۲- دیگر مراجع: اگر با شرایط اقامه شود، کفایت می کند.

احکام نماز و اداری

۱- ابتدای وقت نماز جمعه: با زوال خورشید (اذان ظهر) شروع می شود.

وقت نماز
جمعه
۸۵

۱- آیت الله نوری: تا وقتی که سایه ی شخص به اندازه ی دو قدم "پا"ی متعارف امتداد دارد و احتیاط واجب این است که از اوایل عرفی زوال ظهر تاخیر نیندازد.

۲- آیت الله وحید: تا زمانی که سایه هر شاخص به اندازه ی خودش شود و بنابر احتیاط واجب از اول ظهر شرعی تاخیر نیندازد.

۲- انتهای وقت
نماز جمعه

۳- آیت الله خامنه ای: احتیاط آن است که از اوایل عرفی زوال در حدود یکی دو ساعت به تاخیر نیفتد.

۴- آیت الله زنجانی: تا یک ساعت از زوال گذشته و مراد از ساعت $\frac{1}{12}$ روز است بنابراین در فصول مختلف تغییر می کند.

۵- آیت الله سیستانی: هرگاه از اول عرفی زوال، نماز جمعه را به تاخیر انداخت و قتش تمام شده و نماز ظهر را باید به جا آورد. اگر خطبه ها حداکثر ۴۰ دقیقه طول بکشد و سپس بلافاصله نماز جمعه خوانده شود کافیست و چنانچه خطبه ها بیشتر از ۴۰ دقیقه تا ۷۵ دقیقه طول بکشد محل احتیاط است و اگر بیشتر از حدود ۷۵ دقیقه طول بکشد کافی محسوب نمی شود.

احکام نیت و دعا

۱- آیت الله مکارم: بنا بر احتیاط ترک شود.

۲- آیت الله وحید: بنا بر احتیاط واجب گفته نشود ولی موجب بطلان نماز نیست ولو عمدا بگوید.

۳- دیگر مراجع: در روایات دستوری مبنی بر گفتن ذکر

«وَعَجَّلَ فَرَجَهُمْ» در نماز نیامده است و لیکن گفتن این جمله از

آن جهت که دعا می باشد اشکال ندارد.

گفتن «وَعَجَّلَ
فَرَجَهُمْ» در صلوات
تشهد (سهوی یا عمدی)^{۴۹}

احکام نماز و دعا

دعا کردن در نماز
به زبان غیر عربی
(فارسی و ...)^{۵۰}

۱- آیت الله مکارم: دعا و ذکر به زبانهای غیر عربی جایز نیست.
۲- دیگر مراجع: اشکال ندارد.

اگر ذکر قنوت به غیر عربی
خوانده شود آیا وظیفه ی
قنوتی ادا می شود؟^{۵۱}

۱- آیت الله سیستانی: بنابر احتیاط واجب ادا نمی شود. اما
نمازش صحیح است.
۲- آیت الله خامنه ای: جایز است و قنوت محقق نمی شود.
۳- دیگر مراجع: ادا نمی شود اما نمازش صحیح است.

نکته: برای ادای وظیفه ی قنوتی گفتن یک صلوات و یا گفتن سه مرتبه سبحان الله کفایت
می کند والبته اگر این اذکار را هم نگوید نمازش باطل نیست.

احکام تیمم و داری

۱- مو قابل برداشتن است ؛ باید برداشته شود.

کسی که مو بر سرش چسبانده و امکان آب رساندن به آنرا ندارد برای وضو و غسل چه تکلیفی دارد؟^{۲۵}

۲- مو قابل برداشتن نیست؛

۱- آیات عظام خامنه ای و نوری: باید به دستور جبیره عمل کند. (روی همان را مسح کند)

۲- آیات عظام زنجانی و سیستانی: وظیفه اش تیمم است.

۳- آیت الله مکارم: اگر برداشتن آنها حرجی است و مشقت شدید دارد با همان حال غسل و وضوی جبیره را انجام دهد و در هر صورت بنا بر احتیاط واجب تیمم هم بکند.

۴- آیت الله وحید: بنا بر احتیاط واجب بین وضو یا غسل جبیره ای و تیمم جمع نماید.

تذکر: افرادی که به موهای سر خود ژل میزنند اگر ژل مانع رسیدن آب به مو یا پوست سر باشد باید برطرف شود.